

A pénzügyi szektor átalakulása a Nyugat-Balkán országokban

GÁL, Zoltán (PHD, Dr habil.)
galz@rkk.hu

**Centre for Regional Studies (RKK),
Hungarian Academy of Sciences
University of Kaposvár, Faculty of Economics**

Balkán országok pénzügyi piaci integrációja

- A pénzügyi globalizáció a pénzügyi rendszer határokon átnyúló térbeli integrációja
- A térség Európai Unió integrációja
- A pénzügyi integráció politikai keretét a Stabilizációs és Társulási szerződés (Stabilization and Association Agreement) jelenti
- IMF, EBRD és Világbank intézményi reformjai

A pénzügyi szektor késleltetett átalakulása –elhúzódó transzformációs válságok

- Eltérő öröklött struktúrák („kétszintű bankrendszer” jugoszláv formája; tervutasításos rendszer)
- Kétszintű bankrendszerre való átállás (1987-1992)
- Bankdominanciájú pénzügyi szektor (90%)
- Politikai instabilitás, új államszervezetek kialakulása
 - Belgrádi jegybankban befagyott utódállami devizabetétek kezelése (horvát banki eszközök fele)
 - Külföldi államkötvénykibocsátás
 - Horvátországban a jegybanki tartalékok és a bankkonszolidáció a GDP 23% (1990s)
- Elhúzódó pénzügyi válságok (hiperinfláció, pilótajáték, rossz hitelek) 1996-1998

Gyorsan növekvő, de kis méretű bankpiacok

Strong growth prospects in South Eastern European banking sectors

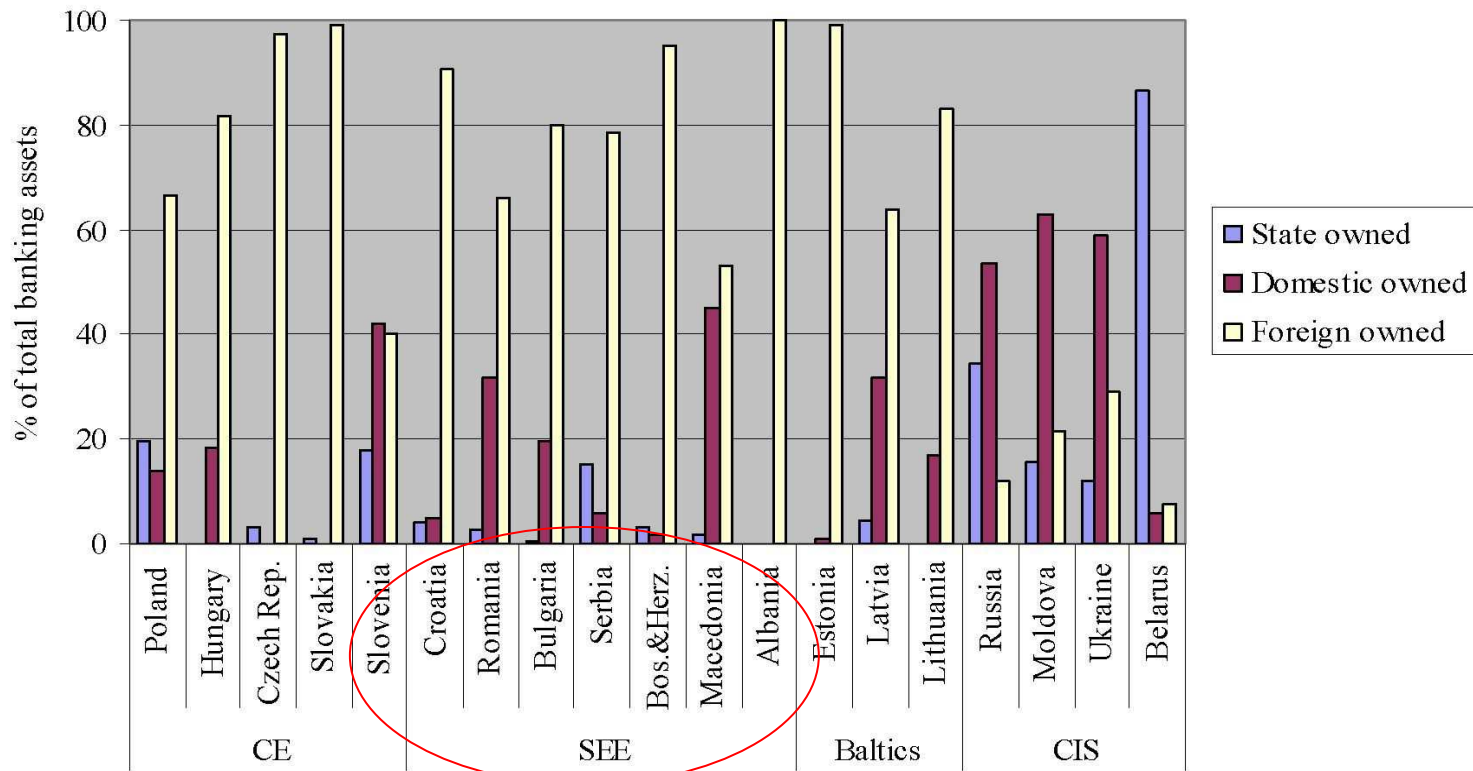
Sources: National central banks, DB Research

- A bankrendszer növekedésének korlátai
 - A pénzügyi intézmények szabályozatlan és nem megfelelően ellenőrzött üzleti környezetben működtek. A bankok expanziója botrányokkal volt tarkítva.
 - Az állami tulajdonban lévő bankok nagyvállalatoktól örökölt rossz hitelei.
 - Alacsony betétes bizalom
- Jegybankról szóló törvények (1997-2004)
- Bankpiacok liberalizálása
- Bankpiacok konszolidációja és privatizációja
 - Bankok száma csökken (Szlovéniában 1995 és 2007 között felére, 21-re).
 - Privatizáció: állami tulajdon részaránya csökken, külföldi banktulajdon aránya nő
 - Horvátországban 1998-2004 között: 7%-ról 91%-ra
 - Albániában 2003-ban Takaréokban privatizációja (59% piaci monopólium, Raiffeisen)
 - Bosznia-Hercegovina: rendszerproblémák kezelése (banktörvény, tőkekövetelmények, két tagköztársaság eltérő tulajdonosi szerkezete, pénzmosás elleni intézkedések)
 - Szerbia-Montenegro: 1989 után erős állami kontrol, 2001-től privatizáció és erőteljes konszolidáció (2002- és 2005 között 80%-ról 40%-ra csökkent az állami tulajdon);

Banki tulajdonosi struktúra

Source: Raiffeisen Research (2007) and local central banks.

Note: Data as of year-end 2006.

A külföldi bankok részaránya (banki eszközállomány %-ban)

A külföldi bankok részaránya (banki eszközállomány százalékában)

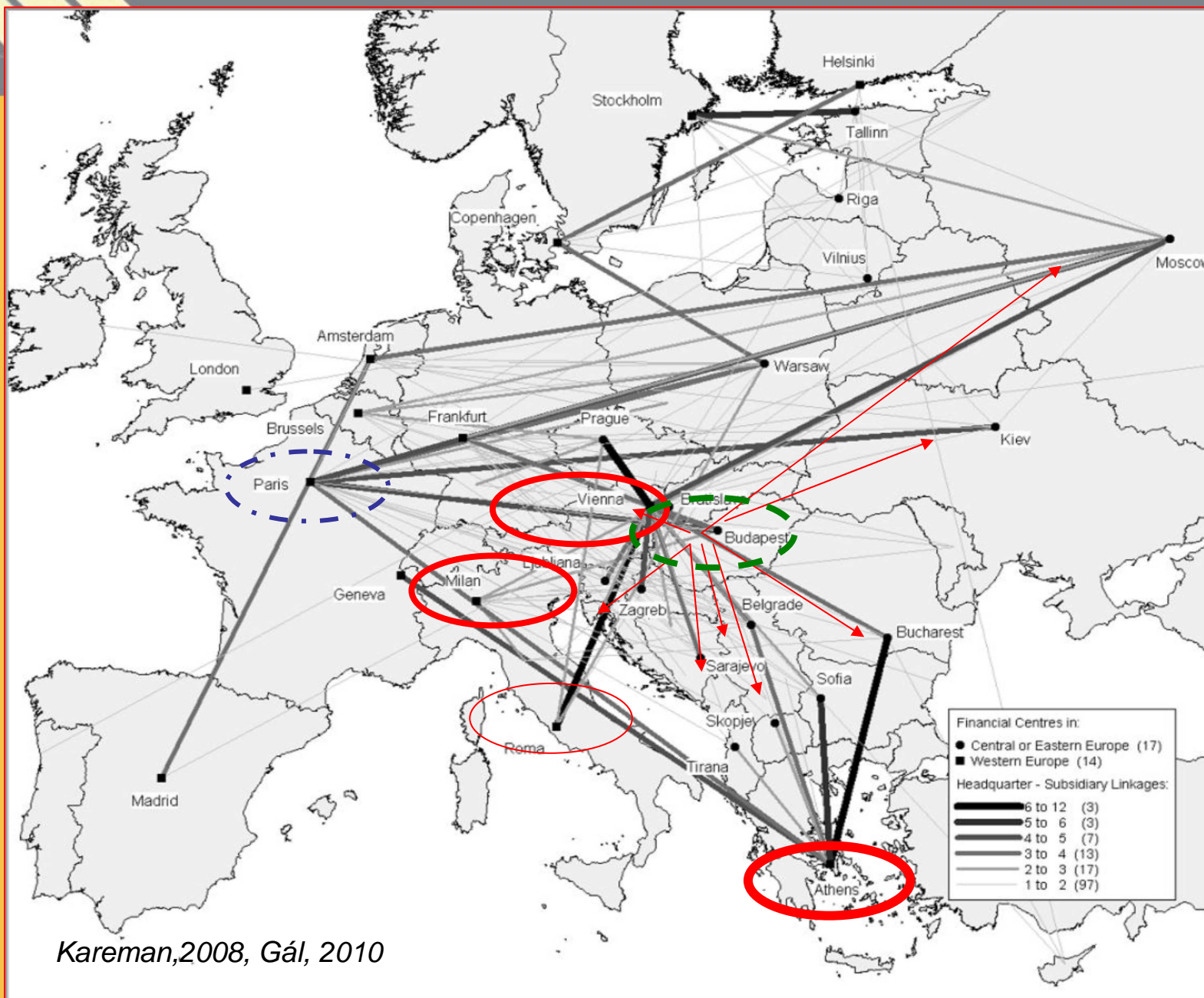
Ország	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Albánia	14,1	18,9	35,2	40,8	45,9	47,1	93,3	92,3
Bosznia-Hercegovina	1,9	3,8	21,6	65,3	76,7	79,7	80,9	90,9
FYR Macedónia	11,4	11,5	53,4	51,1	44,0	46,9	47,3	51,3
Koszovó	n,a,	n,a,	n,a,	n,a,	73,1	62,8	62,0	70,0
Montenegró	n,a,	n,a,	n,a,	n,a,	16,9	23,5	31,0	87,7
Szerbia	0,5	0,4	0,5	13,2	27,0	38,4	37,7	66,0
Bulgária	32,3	44,7	67,0	70,0	72,0	82,3	82,5	74,5
Horvátország	6,7	39,9	84,1	89,3	90,2	91,0	91,3	91,2
Románia	20,0	47,8	50,9	55,2	56,4	58,2	62,0	59,2
Szlovénia	n,a,	4,9	15,3	15,2	16,9	18,9	20,1	22,6
Görögország	12,8	n,a,	12,3	n,a,	8,7	9,3	10,0	n,a,
Törökország	4,3	5,3	5,2	3,1	3,1	2,8	3,4	11,7

Külföldi banktulajdonosi dominancia

- A külföldi banktulajdon részaránya a banki eszközállományon belül 75%-os a nyugat-balkáni térség országában (Szlovénia nélkül 80%),
- a banki eszközök 7%-a maradt állami tulajdonban.
- Az osztrák (60%), görög, majd a német, illetve az olasz bankok. A bosnyák bankrendszer jelentős török és perzsa-öböl menti (Dubai, Abu Dhabi) befektetőkkel is rendelkezik.

Az anyabanki kontrollfunkciók koncentrálódása

Kareman, 2008, Gál, 2010

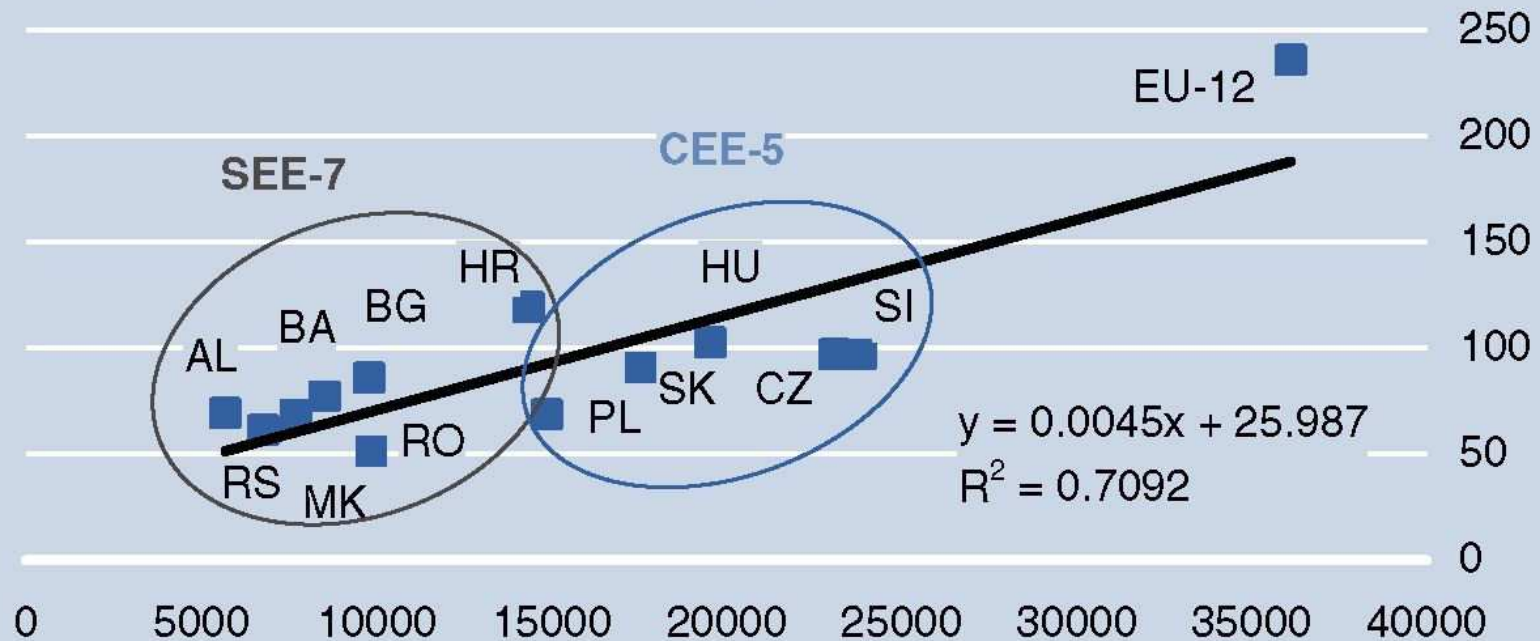
Alulfejlett bankszektor – a bankszektor strukturális sajátosságai

Banki eszközállománya GDP arányában, 2006, %

HAS Centre for Regional Studies

Financial depth rises with increasing GDP-per-capita

GDP per capita in PPP (x-axis), banking assets in % of GDP (y-axis), 2006

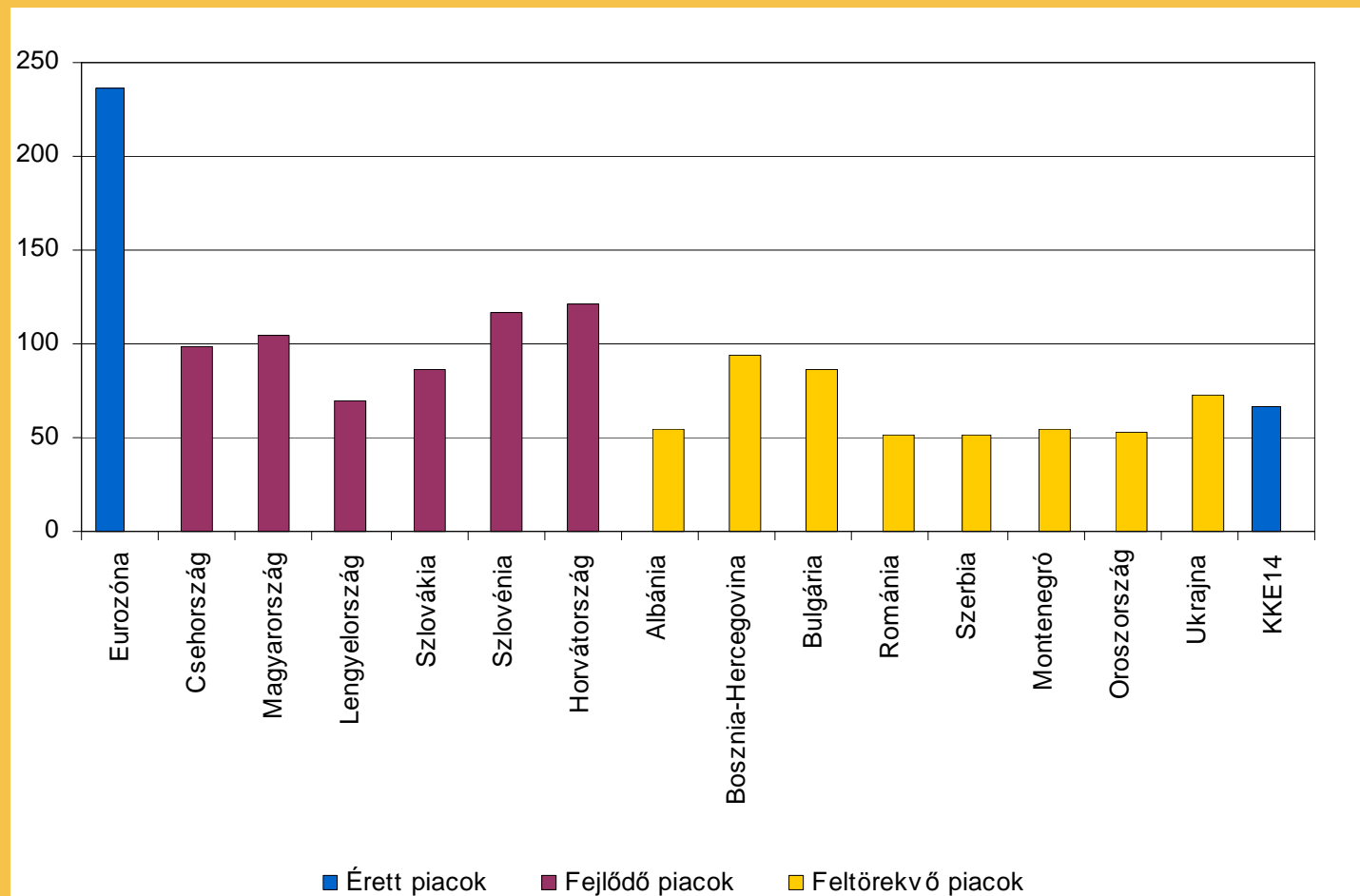

Sources: National Central Banks, IFS, DB Research

6

Banki eszközállomány a GDP arányában, 2006, %

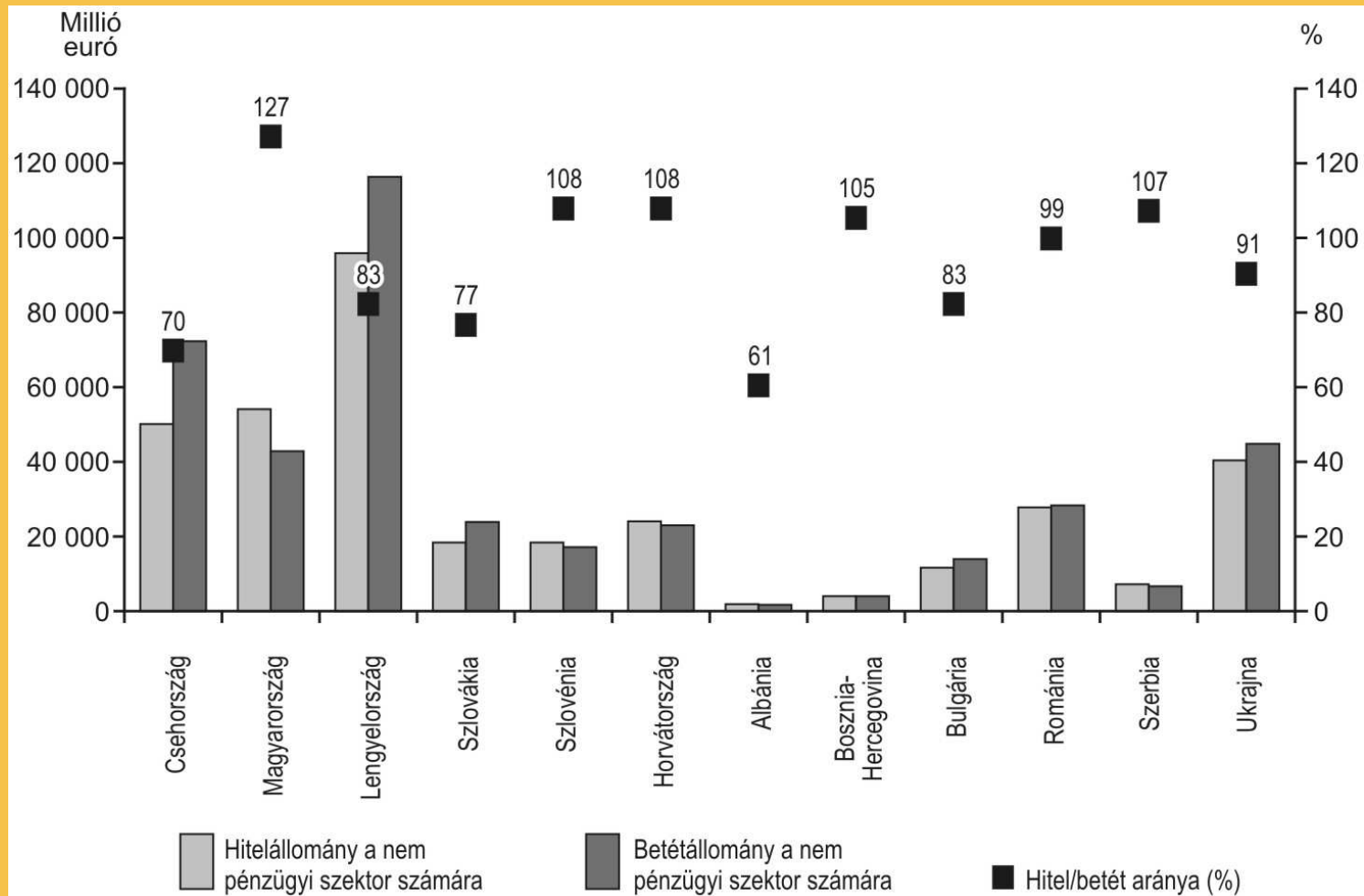

A bankszektor strukturális sajátosságai

- Bankok tőkehelyzete jelentősen javult (CAR 12%)
- Bankrendszer profitabilitása
 - Jelentős tőkearányos növekedés (ROE): Albánia -83% (1998) 23% (2005)
 - Magas kamatmarzsok, hitelexpanzió
- Magánszektor GDP arányos hitelállománya
 - EU-25 (102%)
 - Horvátország (58%)
 - Bosznia, Szerbia (20-19%)

KKE: hitelek, betétek, hitel/betét arány, 2006

A bankszektor területi struktúrája

A horvátországi bankhálózat területi megoszlása

Megyék és régiók	2006		2009	
	bankfiókok száma	bankfiók részaránya, %	bankfiókok száma	bankfiók részaránya, %
Zágráb megye és Zágráb város	229	20,5	274	21,4
Krapina-Zagorje	28	2,5	29	2,3
Varaždin	40	3,6	45	3,5
Koprivnica-Križevci	36	3,2	37	2,9
Medimurje	27	2,4	31	2,4
Északnyugat-Horvátország	360	32,2	416	32,5
Sisak-Moslavina	35	3,1	36	2,8
Karlovac	24	2,1	31	2,4
Bjelovar-Bilogora	23	2,1	29	2,3
Virovitica-Podravina	27	2,4	29	2,3
Požega-Slavonia	25	2,2	29	2,3
Slavonski Brod-Posavina	27	2,4	33	2,6
Osijek-Baranya	68	6,1	84	6,6
Vukovar-Srijem	24	2,1	29	2,3
Közép- és Kelet-Horvátország	253	22,6	300	23,4
Primorje-Gorski Kotar	106	9,5	116	9,1
Lika-Senj	15	1,3	17	1,3
Zadar	46	4,1	59	4,6
Šibenik-Knin	40	3,6	41	3,2
Split-Dalmatia	131	11,7	153	11,9
Istria	109	9,7	113	8,8
Dubrovnik-Neretva	58	5,2	66	5,2
Tengermellék	505	45,2	565	44,1
Horvátország	1118	100,0	1281	100,0

Hálózati koncentráció a nagyvárosokban

- Késleltetett modernizáció: elhúzódó transzformációs válság
- Jelentős fejlődési potenciál, alacsony mélységi mutatók
- Hazai tulajdon gyors leépülése
- Külföldi tulajdonosi dominancia
- A hitelexpanzió kockázatai
- Sokkhatások, (helyi valuták leértékelődése, görög adósságválság)

; külső források a bankrendszerben

HAS Centre for Regional Studies

